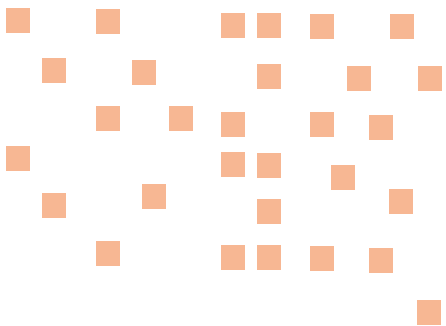

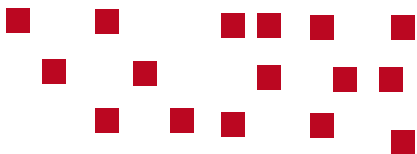
KAZACHSTAN

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej

DPU-WIKP-424/454/2024
06.09.2024

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Kazachstanie.

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 20,26 mln.^[1]

Skład etniczny: Kazachowie 71%, Rosjanie 14,9%, Uzbegy 3,3%, Ukraińcy 1,9%, Ujgurzy 1,5%, Tatarzy 1,1%, Niemcy 1,1%, inni 4,9%.^[2]

Skład religijny: muzułmanie 69,3%, chrześcijanie 17,2% (głównie prawosławni- 17%), buddyści 0,1%, inne religie 0,1%, ateści 2,3%, niesprecyzowane 11% (2021).^[3]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Kazachstan jest republiką konstytucyjną z silną władzą prezydencką. Jako dawne państwo związkowe ZSRR uzyskał niepodległość 16 grudnia 1991 r. Według Konstytucji z 1995 roku, formalne i faktyczne centrum władzy politycznej znajduje się w rękach prezydenta.^{[4][5][6]}

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Kazachstan podzielony jest na 17 obwodów (obłasti): abajski, ałmacki, akmolski, aktobski, atyrauski, wschodnio-kazachstański, zachodnio-kazachstański, mangystauski, pawłodarski, karagandyjski, kustanajski, kyzylordyński, północno-kazachstański, turkiestański, ułytauski, żambylski, żetysuski, a także 4 miasta wydzielone: Astana (stolica, w latach 2019-2022 nosiła nazwę Nur Sułtan), Ałmaty, Szymkent oraz Bajkongyr (Bajkonur, terytorium wydzierżawione Rosji).^[7]

¹ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazachstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

² USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazachstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

³ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazachstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

⁴ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazachstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

⁵ Portal Promocji Eksportu, Kto rządzi krajem, 2023, <https://kazakhstan.trade.gov.pl/pl/kazachstan/o-kraju/9124.kto-rzadzi-krajem.html>

⁶ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Informator ekonomiczny, Kazachstan, 04.2020, <https://www.gov.pl/web/kazachstan/ie>

⁷ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazachstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

Mapa. Administracyjny podział Kazachstanu po reformie w 2022 r.^[8]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydent Kazachstanu jako arbiter i gwarant stabilności państwa jest najwyższą instancją w strukturach władzy wykonawczej. Mianuje i odwołuje premiera, stoi na czele sił zbrojnych, dysponuje inicjatywą ustawodawczą i prawem wetowania projektów ustaw. Reforma konstytucyjna z czerwca 2022 roku (por. poniżej) zakłada, że prezydent nie może należeć do partii politycznej a członkowie jego bliskiej rodziny nie mogą pełnić funkcji kierowniczych w administracji państwowej ani przedsiębiorstwach państwowych.^{[9][10]}

Prezydent jest wybierany bezpośrednio, w wyborach powszechnych, większością głosów na 7-letnią kadencję. Poprawki do konstytucji uchwalone we wrześniu 2022 r., przywróciły dłuższą kadencję oraz jednokadencyjność (wcześniej prezydent mógł sprawować urząd przez dwie 5-letnie kadencje).^[11]

Od 1991 r. do 19 marca 2019 r. prezydentem kraju był nieprzerwanie **Nursułtan Nazarbajew**.^[12]

19 marca 2019 r. Nazarbajew ogłosił rezygnację ze stanowiska (zachowując jednocześnie wpływową pozycję szefa Rady Bezpieczeństwa, którego prerogatywy

⁸ Wikimedia, Mapa Kazachstanu z podziałem na obwody (według stanu z 2022 roku), https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_Kazachstan#/media/Plik:Kazakhstan_administrative_divisions_-_pl_-_colored.svg

⁹ Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Informator ekonomiczny, Kazachstan, aktualizacja strony z 30.04.2020, <https://www.gov.pl/web/kazachstan/ie>

¹⁰ Ośrodek Studiów Wschodnich, Pierestrojka Tokajewa. Kazachstan wobec wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, 21.06.2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2022-06-21/pierestrojka-tokajewa-kazachstan-wobec-wyzwan-wewnetrznych-i>

¹¹ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

¹² PAP, Kazachstan: rządzący od niemal 30 lat Nazarbajew podał się do dymisji, 19.03.2019, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C423368%2Ckazachstan-rzadzacy-od-niemal-30-lat-nazarbajew-podal-sie-do-dymisji.html>

poszerzył wcześniejszymi reformami). Nazarbajew przekazał władzę przewodniczącemu senatu **Kasymowi-Żomartowi Tokajewowi**, który 9 czerwca 2019 r., wygrał wybory prezydenckie, uzyskując 71% poparcie.^{[13][14]}

Rząd i premier. Premier i Rada Ministrów są powoływani przez prezydenta. Na czele obecnego rządu stoi premier **Olzhas Bektenov**, powołany na to stanowisko w lutym 2024 r. po tym, jak poprzedni premier **Alikhan Smailov** zrezygnował ze stanowiska.^[15]

Parlament i wybory parlamentarne. Kazachstan posiada dwuizbowy parlament. Po reformie konstytucyjnej z czerwca 2022 r. w izbie niższej przedstawicielskiej – Mażylisie zasiada 98 posłów wybieranych w systemie mieszanym. Kadencja Mażylisu trwa 5 lat.^[16]

Ostatnie (przyspieszone) wybory do Mażylisu, odbyły się 19 marca 2023 r. Zwyciężyła w nich rządząca partia **Amanat** (do marca 2022 r. funkcjonująca pod nazwą **Nur Otan**), stanowiąca zaplecze prezydenta Kasyma-Żomarta Tokajewa (53,9% głosów, 62 mandaty). Do Mażylisu weszły również pełniące funkcję koncesjonowanej opozycji **Demokratyczna Partia Kazachstanu „Ak Żoł”** (8,41% głosów, 6 miejsc) i **Ludowa Partia Kazachstanu** 6,8% poparcia, 5 miejsc), a także ugrupowania **Auył** (10,9% głosów, 8 miejsc), nowo zarejestrowana **Partia „Respublica”** (8,6% poparcia, 6 miejsc) oraz **Ogólnonarodowa Partia Socjaldemokratyczna** (5,2% głosów, 4 miejsca).^[17]

Z okręgów jednomandatowych (JOW) do parlamentu weszło 29 deputowanych, reprezentujących w przeważającej mierze partię Amanat (22 mandaty). Żaden z kandydatów bezpartyjnych otwarcie krytykujących prezydenta Tokajewa nie dostał się do parlamentu z JOW. Frekwencja wyniosła 54,2%.^[18]

W izbie wyższej parlamentu, tj. senacie, zasiada 49 deputowanych. 15 z nich wyznacza prezydent. Po 2 wybierają Maslichaty (tj. zgromadzenia ustawodawcze regionów) każdej z 14 prowincji oraz miast Nur-Sułtan i Ałmaty. Kadencja deputowanego izby wyższej trwa 6 lat. Co 3 lata następuje wymiana 1/2 składu izby. Dożywotni mandat senatora przysługuje również byłym prezydentom republiki. Ostatnie wybory do senatu odbyły się 14 stycznia 2023 r.^[19]

SYSTEM PRAWNY

Kazachstański system prawa cywilnego ukształtował się pod wpływem prawa rzymsko-germańskiego, a także teorii i praktyki Federacji Rosyjskiej.^[20] W przeciwieństwie do anglosaskiego systemu prawnego (Anglia i USA), gdzie

¹³ Bankier.pl, Nazarbajew przechrzył wszystkich, 19.03.2019, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Nazarbajew-przechytrzyl-wszystkich-4212820.html>

¹⁴ PAP, Kazachstan: rządzący od niemal 30 lat Nazarbajew podał się do dymisji, 19.03.2019, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C423368%2Ckazachstan-rzadzacy-od-niemal-30-lat-nazarbajew-podal-sie-do-dymisji.html>

¹⁵ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

¹⁶ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

¹⁷ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

¹⁸ Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Wzmocnienie Tokajewa: wybory parlamentarne w Kazachstanie, 31.03.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-03-31/wzmocnienie-tokajewa-wybory-parlamentarne-w-kazachstanie>

¹⁹ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

²⁰ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

podstawowymi źródłami prawa są precedensy prawne, system kontynentalny ma ujednoliczoną hierarchię pisanych źródeł prawnych. Głównym źródłem prawa w rzymsko-germańskim systemie prawnym jest konstytucja, która jest prawem głównym i ma najwyższą moc prawną.^[21]

KARA ŚMIERCI

W grudniu 2021 r. prezydent Kassym-Żomart Tokajew podpisał ustawę znoszącą karę śmierci za wszelkie przestępstwa przewidziane w Kodeksie karnym i wszelkich innych aktach prawnych. Ustawa przewidywała również złagodzenie kary w przypadku ostatniej osoby oczekującej wówczas na wykonanie wyroku.^[22]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Siły zbrojne Kazachstanu zostały utworzone w 1992 r. po rozpadzie Związku Radzieckiego i rozwiązaniu radzieckiego Turkiestańskiego Okręgu Wojskowego, którego siły stanowiły rdzeń nowej kazachskiej armii. Głównym obowiązkiem wojska jest obrona terytorialna, podczas gdy Policja Narodowa, Gwardia Narodowa, Komitet Bezpieczeństwa Narodowego i Służba Graniczna ponoszą główną odpowiedzialność za bezpieczeństwo wewnętrzne, chociaż wojsko może zapewnić pomoc w razie potrzeby. Wojsko uczestniczy również w operacjach humanitarnych i pokojowych. W 2008 r. Kazachstan otworzył pierwsze w Azji Środkowej centrum szkolenia sił pokojowych dla personelu wojskowego Kazachstanu, NATO i innych partnerów.^[23]

Na terytorium Kazachstanu znajdują się trzy rosyjskie bazy wojskowe^[24], a sam Kazachstan jest członkiem Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym (OUBZ)^[25] powstałego pod egidą Federacji Rosyjskiej. Siły zbrojne krajów zrzeszonych w OUBZ pomagały tłumić zamieszki wewnętrzne w Kazachstanie, które wybuchły w styczniu 2022 r. W misji, nazywanej pokojową lub antyterrorystyczną, według oficjalnych informacji wzięło udział ponad 2 tys. żołnierzy, przede wszystkim z Rosji, ale również z Białorusi, Tadżykistanu, Kirgistanu i Armenii. Zgodnie z mandatem i deklaracjami zajęły się one ochroną strategicznych obiektów w Kazachstanie, nie brały udziału w pacyfikacji protestujących. Operacja OUBZ trwała od 5 do 19 stycznia 2022 r., a następnie wojska OUBZ wycofano.^{[26][27]}

²¹ Sayat Zholshy & Partners, Kazakhstan Legal System, 2022, <http://doingbusiness.kz/en/news/37-kazakhstan-legal-system>

²² Amnesty International, Death sentences and executions 2021, 24.05.2022, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>

²³ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

²⁴ PISM, Znaczenie zagranicznych baz wojskowych dla Rosji, 25.05.2020, https://pism.pl/publikacje/Znaczenie_zagranicznych_baz_wojskowych_dla_Rosji

²⁵ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

²⁶ PISM, Operacja OUBZ w Kazachstanie, 19.01.2022, <https://www.pism.pl/publikacje/operacja-oubz-w-kazachstanie>

²⁷ Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Kazachstan: interwencja OUBZ i pacyfikacja protestów, 10.01.2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-01-10/kazachstan-interwencja-oubz-i-pacyfikacja-protestow>

Kazachstan utrzymuje także współpracę wojskową z NATO oraz uczestniczy w zagranicznych misjach humanitarnych i pokojowych.^[28]

Brak jest informacji na temat aktywności nielegalnych organizacji zbrojnych na terenie Kazachstanu. Według informacji ACLED, w 2022 i 2023 r. nie odnotowano na terenie Kazachstanu żadnych starć lub ataków, spowodowanych działalnością nielegalnych ugrupowań zbrojnych.^[29]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Brak jest informacji wskazujących na to, by w Kazachstanie obowiązywało obecnie ustawodawstwo specjalne, stan wojenny, operacja specjalna, godzina policyjna itp.

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

W okresie od początku 2022 roku do pierwszego kwartału 2024 r. na terenie Kazachstanu nie odnotowano działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

W okresie od początku 2022 roku do pierwszego kwartału 2024 r. na terenie Kazachstanu nie odnotowano działań nielegalnych ugrupowań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

DZIAŁANIA ODWETOWE

W okresie od początku 2022 roku do pierwszego kwartału 2024 r. na terenie Kazachstanu nie odnotowano działań odwetowych sił zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

W okresie od początku 2022 roku do pierwszego kwartału 2024 r. na terenie Kazachstanu nie toczył się żaden konflikt zbrojny.

²⁸ USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

²⁹ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazakhstan, violence against civilians, attack, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

Kazachstan borykał się z zagrożeniem terrorystycznym ze strony różnych grup odwołujących się do ideologii islamistycznej i działających w regionie Azji Środkowej. Ich bojownicy przeprowadzili co najmniej kilka spektakularnych ataków w kraju, w wyniku których były ofiary śmiertelne i ranni (samobójcze ataki w 2011 r. w miastach Aktobe i Taraz oraz w 2016 r. w Aktobe).^{[30][31]}

Lista uznanych za terrorystyczne organizacji regionalnych i międzynarodowych, którym władze zakazują działalności w kraju liczy obecnie 21 pozycji, w tym Państwo Islamskie, Al Kaida, Bractwo Muzułmańskie, Hizbut Tahrir i inne.^[32]

W grudniu 2023 r. Kazachstan usunął z listy organizacji terrorystycznych talibów rządzących Afganistanem.^[33]

W ostatnim czasie (2022-2024) nie odnotowano incydentów terrorystycznych.^{[34][35]} Władze Kazachstanu oceniają jednak, że terroryzm staje się stopniowo wzrastającym problemem. Do końca czerwca 2024 roku zatrzymano ponad 30 osób z regionów całego kraju, a w marcu rosyjska Federalna Służba Bezpieczeństwa (FSB) zabiła dwóch obywateli Kazachstanu, którzy przebywali w Rosji, rzekomo w celu przeprowadzenia ataku terrorystycznego.^[36]

Według FSB, zabici obywatele Kazachstanu byli członkami „Khorasan Willayat”, znanego również jako Państwo Islamskie Prowincji Khorasan (ISKP), odłamu ISIS, który ma siedzibę w Afganistanie, ale rozszerzył swoją działalność na inne kraje. Ww. mieli szykować atak na synagogę.^[37]

W odpowiedzi na ten incydent Kazachski Komitet Bezpieczeństwa Narodowego (KNB) przeprowadził dziesiątki operacji specjalnych.^[38]

W dniu 17.02.2024 r. KNB przeprowadziła łącznie 49 nalotów na osiem nieokreślonych grup ekstremistów religijnych w obwodach: aktobskim, atyrauskim, wschodnio-kazachstańskim, zachodnio-kazachstańskim, żambylskim,

³⁰ Crisis 24, Kazakhstan Country Report, 12.07.2023, <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/kazakhstan>

³¹ Al Jazeera, Mirovalev M, Kazakhstan, 17 killed in series of 'extremist' attack, 06.06.20216, <https://www.aljazeera.com/news/2016/6/6/kazakhstan-17-killed-in-series-of-extremist-attacks>

³² Egov, The list of prohibited foreign organizations in Kazakhstan, 14.06.2024, https://egov.kz/cms/en/articles/religion/zaprewennye_organizacii

³³ Radio Free Europe, Radio Liberty, Kazakhstan to Remove Taliban from List of Terrorist Groups, 29.12.2024, <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-taliban-afghanistan-terrorist-groups/32752347.html>

³⁴ Australijski portal rządowy Smarttraveller, Kazakhstan, 23.07.2024, <https://www.smarttraveller.gov.au/destinations/asia/kazakhstan>

³⁵ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazakhstan, violence against civilians, attack, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁶ The Times of Central Asia, Kazakhstan Intensifies Efforts to combat Extremism, 26.07.2024, <https://timesca.com/kazakhstan-intensifies-efforts-to-combat-extremism/>

³⁷ The Times of Central Asia, Kazakhstan Intensifies Efforts to combat Extremism, 26.07.2024, <https://timesca.com/kazakhstan-intensifies-efforts-to-combat-extremism/>

³⁸ The Times of Central Asia, Kazakhstan Intensifies Efforts to combat Extremism, 26.07.2024, <https://timesca.com/kazakhstan-intensifies-efforts-to-combat-extremism/>

turkiestańskim i żetysuskim. KNB podała, że zatrzymała 23 osoby i skonfiskowała broń, amunicję, literaturę religijną, narkotyki i gotówkę. Rząd Kazachstanu przyznał KNB dodatkowe uprawnienia do monitorowania Internetu, a władze zaostrzają prawo dotyczące religii.^[39]

27.01.2024 r. Turcja dokonała ekstradycji 22-letniego obywatela Kazachstanu, który według KNB był „mieszkańcem regionu Turkiestanu [który] udał się do Syrii w 2020 r., gdzie dołączył do jednej z działających tam grup zbrojnych”.^[40]

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

Podczas tłumienia protestów trwających w styczniu 2022 r. wskutek działań służb bezpieczeństwa i wojska śmierć poniosło 238 osób (taką liczbę podają kazachskie źródła rządowe, organizacje humanitarne podają nieco wyższą – około 260 osób).^[41]

Dostępne są doniesienia o przypadkach tortur i złego traktowania osób zatrzymanych oraz więźniów. W styczniu 2023 r. grupy zajmujące się prawami człowieka udokumentowały, w jaki sposób władze torturowały i źle traktowały zatrzymanych w następstwie wydarzeń ze stycznia 2022 r., w tym bijąc ich i przypalając, stosując elektrowstrząsy i przemoc seksualną, w tym gwałt i groźby gwałtu, zarówno wobec zatrzymanych mężczyzn, jak i kobiet. Grupy zarejestrowały 13 przypadków tortur i złego traktowania dzieci. Co najmniej 23 funkcjonariuszy policji zostało skazanych za tortury w procesach związanych z wydarzeniami ze stycznia 2022 r., ale dziesiątki innych dochodzeń w sprawie tortur zostało zamkniętych z powodu uznania zarzutów za „bezpodstawne”.^[42]

Z danych ACLED wynika, że najczęściej siły nadużywa policja, służby więzienne, służby graniczne i inne służby określane jako policyjne. W okresie od 01.01.2022 do 31.06.2024 r. odnotowano w Kazachstanie 170 przypadków nadużycia siły ze strony ww. podmiotów, wskutek których śmierć poniosło 9 osób. Np. we wrześniu 2023 r. w więzieniu w Shamonai Kha we wschodnim Kazachstanie poddano torturom i nieludzkiemu traktowaniu dwóch więźniów, co wywołało większe protesty, a w listopadzie 2023 roku funkcjonariusz policji zgwałcił na posterunku zatrzymaną 27-letnią kobietę w mieście Taldykordan. Wszczęto wobec niego postępowanie.^[43]

W sierpniu 2023 r. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich Kazachstanu ogłosiło, że w pierwszej połowie roku otrzymało 138 skarg dotyczących tortur i 221 skarg dotyczących nieludzkiego traktowania. Ogłoszenie nie zawierało informacji na temat liczby wszczętych dochodzeń. W listopadzie 2023 r. Prokuratura Generalna ogłosiła, że wszczęła sprawy karne przeciwko 40 funkcjonariuszom organów ścigania, którzy dopuścili się tortur wobec 107 obywateli, w tym wydała 12 wyroków skazujących w momencie ogłoszenia. W grudniu sąd w Ałmaty skazał 11 funkcjonariuszy w sprawie dotyczącej tortur ze stycznia 2022 roku; siedmiu byłych funkcjonariuszy

³⁹ The Times of Central Asia, Kazachstan Intensifies Efforts to combat Extremism, 26.07.2024, <https://timesca.com/kazakhstan-intensifies-efforts-to-combat-extremism/>

⁴⁰ The Times of Central Asia, Kazachstan Intensifies Efforts to combat Extremism, 26.07.2024, <https://timesca.com/kazakhstan-intensifies-efforts-to-combat-extremism/>

⁴¹ USA, US Department of State 2023, Country Report on Human Rights Practices: Kazakhstan, 23.04.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/kazakhstan/>

⁴² Human Rights Watch (HRW), World Report Kazakhstan 2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2103174.html>

⁴³ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazakhstan, violence against civilians, atakujący: police forces of Kazakhstan, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

zostało skazanych na karę od trzech do pięciu lat pozbawienia wolności pod zarzutem torturowania ponad 40 osób.^[44]

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Demonstracje i zamieszki, które ogarnęły Kazachstan w styczniu 2022 r. zostały zdecydowanie i ostro stłumione, przy pomocy wezwanej z zewnątrz siły - kontyngentu Organizacji Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym, a podczas działań pacyfikacyjnych śmierć poniosło 238 osób, według danych rządowych lub około 260, według organizacji praw człowieka. Więcej na temat tych wydarzeń por. materiał WIKP DPU-WIKP-424/443/2022 z dnia 28.09.2022.^[45]

Według Human Rights Watch (HRW), prawo do pokojowych zgromadzeń pozostaje nadal mocno ograniczone i kontrolowane przez policję. Ludzie, którzy próbują pokojowo protestować, są nierzadko zatrzymywani, karani grzywną lub krótkoterminowymi wyrokami pozbawienia wolności. Np. 1.08.2023 r. policja zatrzymała krewnych osób zabitych podczas wydarzeń ze stycznia 2022 r., którzy protestowali przed budynkiem administracji miasta Szymkent. Sąd w Szymkencie skazał jednego z protestujących na 5 dni, a drugiego na 10 dni aresztu administracyjnego. Etniczni Kazachowie w Ałmaty, którzy od czasu do czasu protestują przeciwko nadużyciom w stosunku do Ujgurów przez chiński rząd w Xinjiang, również są aresztowani.^[46]

Niemniej z danych ACLED wynika, że wyrażenie społecznego niezadowolenia poprzez protesty jest w Kazachstanie zjawiskiem częstym. W okresie od 1.01.2022-31.06.2024 r. odnotowano niemal 1886 wydarzeń tego typu w całym kraju. Protesty mają różny charakter, od niezadowolenia pracowniczego wynikającego z niskich zarobków lub złego zarządzania, do kwestii bezpieczeństwa, kobiet, ekologii i polityki. Większość tych protestów odbywa się w sposób pokojowy, interwencje policyjne zachodzą najczęściej przy okazji protestów na tle politycznym (63 przypadki interwencji w ww. okresie).^[47]

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Kazachstan jest krajem źródłowym i docelowym handlu ludźmi. Ofiary krajowe są głównie przekazywane do Rosji, ale także do krajów Bliskiego Wschodu, takich jak Bahrajn i Turcja. Jest to również kraj docelowy dla nielegalnej broni, a w mniejszym stopniu jako kraj źródłowy lub tranzytowy dla broni przemycanej do Rosji. Ze względu na położenie kraju na Północnym Szlaku Narkotykowym, handel narkotykami (głównie heroiną) i bronią są ze sobą powiązane. Informacje wskazują na kilka dróg wejścia do Kazachstanu dla nielegalnej broni. Władze utrzymują, że Rosja, Tadżykistan i Afganistan są głównymi krajami źródłowymi.^[48] W trzecim kwartale

⁴⁴ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazachstan, violence against civilians, atakujący: police forces of Kazachstan, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁵ USA, US Department of State (USDOS), 2022, Country Report on Human Rights Practices: Kazachstan, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089240.html>

⁴⁶ Human Rights Watch (HRW), World Report Kazachstan 2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2103174.html>

⁴⁷ Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazachstan, protests: peaceful, with intervention, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁸ Global Organized Crime Index, Kazachstan, <https://ocindex.net/country/kazakhstan>

2023 r. Komitet Bezpieczeństwa Narodowego uniemożliwił 120 prób przemytu broni i narkotyków.^[49]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Ustawodawstwo krajowe gwarantuje obywatelom swobodę przemieszczania się wewnątrz kraju, a także podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji. Poza kilkoma ograniczeniami, władze respektują te prawa. Ponadto współpracują z UNHCR i innymi organizacjami humanitarnymi wspierającymi uchodźców, w tym powracających, a także osoby poszukujące ochrony i bezpieczeństwa.^[50]

Państwo nie wymaga od obywateli wyjeżdżających za granicę na czas określony ubiegania się o wize wyjazdowe. Może jednak zakazać wyjazdu z kraju osobom, wobec których toczy się postępowanie sądowe, lub które nie odbyły zasądzonej im kary, czy też nie wypełniły obowiązku służby wojskowej, ciążą na nich nieuregulowane opłaty, zobowiązania podatkowe, itd. W 2023 roku kilku osobom zabroniono wyjazdu, w związku z niezapłaceniem kary związanej z ich działalnością religijną.^[51]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Kazachstan jest średnio zurbanizowanym państwem, z 58,2% mieszkańców żyjącymi w ośrodkach miejskich. Współczynnik urbanizacji wynosi 1,19% rocznie.^[52] Nie ma przepisów prawnych, które uniemożliwiałyby obywatelom kraju zmianę miejsca zamieszkania.^[53]

Od kilku lat Kazachstan wdraża narodowy program, w ramach którego zdolni do pracy mieszkańcy gęsto zaludnionych południowych regionów przenoszą się do ubogich w siłę roboczą północnych regionów kraju. W ten sposób ludność przemieszczająca się z północy jest zastępowana, podczas gdy osoby przemieszczające się z południa otrzymują gwarantowany pakiet socjalny, w szczególności zatrudnienie i mieszkanie. Regiony, z których wyjeżdżają migranci to Ałmaty, Zhambyl, Mangistau, Turkiestan, regiony Kyzylorda oraz miasta Nur-Sułtan, Ałmaty i Szymkent. Według Ministerstwa Pracy i Ochrony Socjalnej Republiki Kazachstanu, 1610 gospodarstw domowych, czyli 5655 osób, przeniosło się z południa na północ Kazachstanu od 1 grudnia 2020 roku. Pandemia wpłynęła na migrację i nieco utrudniła realizację programu w ubiegłym roku. Rząd Kazachstanu zamierzał przesiedlić około 59 tys. gospodarstw domowych na północ w latach 2018-2022 w ramach tego programu. Regiony przyjmujące

⁴⁹ The Astana Times, Sanekova S., Security Agencies Neutralize Radical Group Planning Terrorist Attack, 29.08.2023, <https://astanatimes.com/2023/08/security-agencies-neutralize-radical-group-planning-terrorist-attacks-in-kazakhstan/>

⁵⁰ USA, US Department of State (USDOS), 2022, Country Report on Human Rights Practices: Kazakhstan, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089240.html>

⁵¹ USA, US Department of State (USDOS), 2022, Country Report on Human Rights Practices: Kazakhstan, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089240.html>

⁵² USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

⁵³ Integral Human Development, Country Profiles Kazakhstan, <https://migrants-refugees.va/country-profile/kazakhstan/>

nowych mieszkańców to Astana Kazachstan Wschodni, Karaganda, Kostanai, Pawłodar i Północny Kazachstan. W 2023 r. w programie miało uczestniczyć 33 tys. osób.^{[54][55]}

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Brak jest informacji o przymusowych przesiedleniach w Kazachstanie, ani przemieszczeniach wewnętrznych uchodźców.^[56] W maju 2024 r. Wskutek powodzi w mieście Taldykol, dystrykcie Makhambet ewakuowano ok. 400 osób.^[57]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Migracja z Kazachstanu odbywa się częściowo na podstawie kryterium etniczności – od uzyskania przez kraj niepodległości widoczny jest stały (choć nie gwałtowny) odpływ obywateli narodowości rosyjskiej, którzy przesiedlają się na terytorium Federacji Rosyjskiej. Kazachowie z kolei wyjeżdżają z kraju najczęściej nie jako uchodźcy, lecz w poszukiwaniu pracy i lepiej płatnych niż w ojczyźnie zajęć. Z kolei nieco lepsza sytuacja ekonomiczna w Kazachstanie niż w innych krajach regionu sprawia, że przyjeżdżają tam w poszukiwaniu pracy obywatele innych państw regionu.^[58]

PODSUMOWANIE

Kazachstan jest republiką konstytucyjną z silną pozycją prezydenta, który ma szerokie prerogatywy.

Od 2021 r. w Kazachstanie nie jest orzekana ani wykonywana kara śmierci.

Na terenie Kazachstanu nie toczy się obecnie żaden międzynarodowy lub wewnętrzny konflikt zbrojny.

W Kazachstanie nie notuje się przymusowych przesiedleń ludności.

⁵⁴ Central Asian Bureau for Analytical Reporting (CABAR), How Kazakhstanis Migrate from South to North in Pursuit of Better Life, 21.01.2021, <https://cabar.asia/en/how-kazakhstanis-migrate-from-south-to-north-in-pursuit-of-better-life>

⁵⁵ The Astana Times, Kazakh Prime Minister Instructs to Simplify Entry for Foreigners, 10.08.2023, <https://astanatimes.com/2023/08/kazakh-prime-minister-instructs-to-simplify-entry-for-foreigners/>

⁵⁶ Integral Human Development, Country Profiles Kazakhstan, <https://migrants-refugees.va/country-profile/kazakhstan/>

⁵⁷ Internal Displacement Monitoring Center (IDMC), Kazakhstan, <https://www.internal-displacement.org/countries/kazakhstan/>

⁵⁸ Integral Human Development, Country Profiles Kazakhstan, <https://migrants-refugees.va/country-profile/kazakhstan/>

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

1. Al Jazeera, Mirovalev M, Kazakhstan, 17 killed in series of 'extremist' attack, 06.06.20216, <https://www.aljazeera.com/news/2016/6/6/kazakhstan-17-killed-in-series-of-extremist-attacks>
2. Amnesty International, Death sentences and executions 2021, 24.05.2022, <https://www.amnesty.org/en/documents/act50/5418/2022/en/>
3. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazakhstan, violence against civilians, attack, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
4. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazakhstan, violence against civilians, atakujący: police forces of Kazakhstan, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
5. Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), filtry: Kazakhstan, protests: peaceful, with intervention, dane pobrano 06.09.2024, <https://acleddata.com/data-export-tool>
6. Australijski portal rządowy Smarttraveller, Kazakhstan, 23.07.2024, <https://www.smarttraveller.gov.au/destinations/asia/kazakhstan>
7. Bankier.pl, Nazarbajew przechytrzył wszystkich, 19.03.2019, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Nazarbajew-przechytrzil-wszystkich-4212820.html>
8. Central Asian Bureau for Analytical Reporting (CABAR), How Kazakhstanis Migrate from South to North in Pursuit of Better Life, 21.01.2021, <https://cabar.asia/en/how-kazakhstanis-migrate-from-south-to-north-in-pursuit-of-better-life>
9. Crisis 24, Kazakhstan Country Report, 12.07.2023, <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/kazakhstan>
10. Egov, The list of prohibited foreign organizations in Kazakhstan, 14.06.2024, https://egov.kz/cms/en/articles/religion/zaprewennyye_organizacii
11. Global Organized Crime Index, Kazakhstan, <https://ocindex.net/country/kazakhstan>
12. Human Rights Watch (HRW), World Report Kazakhstan 2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2103174.html>
13. Integral Human Development, Country Profiles Kazakhstan, <https://migrants-refugees.va/country-profile/kazakhstan/>
14. Internal Displacement Monitoring Center (IDMC), Kazakhstan, <https://www.internal-displacement.org/countries/kazakhstan/>
15. Kirgistan, Kazachstan, Tajikistan, Central Asian Bureau for Analytical Reporting (CABAR), How Kazakhstanis Migrate from South to North in Pursuit of Better Life, 21.01.2021, <https://cabar.asia/en/how-kazakhstanis-migrate-from-south-to-north-in-pursuit-of-better-life>

16. Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Informator ekonomiczny, Kazachstan, 04. 2020, <https://www.gov.pl/web/kazachstan/ie>
17. Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Kazachstan: interwencja OUBZ i pacyfikacja protestów, 10.01.2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2022-01-10/kazachstan-interwencja-oubz-i-pacyfikacja-protestow>
18. Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Pierestrojka Tokajewa. Kazachstan wobec wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, 21.06.2022, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2022-06-21/pierestrojka-tokajewa-kazachstan-wobec-wyzwan-wewnetrznych-i>
19. Ośrodek Studiów Wschodnich (OSW), Wzmocnienie Tokajewa: wybory parlamentarne w Kazachstanie, 31.03.2023, <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2023-03-31/wzmocnienie-tokajewa-wybory-parlamentarne-w-kazachstanie>
20. PAP, Kazachstan: rządzący od niemal 30 lat Nazarbajew podał się do dymisji, 19.03.2019, <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C423368%2Ckazachstan-rzadzacy-od-niemal-30-lat-nazarbajew-podal-sie-do-dymisji.html>
21. Państwowy Instytut Stosunków Międzynarodowych (PISM), Operacja OUBZ w Kazachstanie, 19.01.2022, <https://www.pism.pl/publikacje/operacja-oubz-w-kazachstanie>
22. Portal Promocji Eksportu, Kto rządzi krajem, 2023, <https://kazakhstan.trade.gov.pl/pl/kazachstan/o-kraju/9124,kto-rzadzi-krajem.html>
23. Radio Free Europe, Radio Liberty, Kazakhstan to Remove Taliban from List of Terrorist Groups, 29.12.2024, <https://www.rferl.org/a/kazakhstan-taliban-afghanistan-terrorist-groups/32752347.html>
24. Sayat Zholshy & Partners, Kazakhstan Legal System, 2022, <http://doingbusiness.kz/en/news/37-kazakhstan-legal-system>
25. The Astana Times, Kazakh Prime Minister Instructs to Simplify Entry for Foreigners, 10.08.2023, <https://astanatimes.com/2023/08/kazakh-prime-minister-instructs-to-simplify-entry-for-foreigners/>
26. The Astana Times, Sanekova S., Security Agencies Neutralize Radical Group Planning Terrorist Attack, 29.08.2023, <https://astanatimes.com/2023/08/security-agencies-neutralize-radical-group-planning-terrorist-attacks-in-kazakhstan/>
27. The Times of Central Asia, Kazakhstan Intensifies Efforts to combat Extremism, 26.07.2024, <https://timesca.com/kazakhstan-intensifies-efforts-to-combat-extremism/>
28. USA, Central Intelligence Agency (CIA), Kazakhstan, 7.08.2024, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/kazakhstan/>

29. USA, US Department of State (USDOS) 2022, Country Report on Human Rights Practices: Kazakhstan, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089240.html>
30. USA, US Department of State (USDOS) 2023, Country Report on Human Rights Practices: Kazakhstan, 23.04.2024, <https://www.state.gov/reports/2023-country-reports-on-human-rights-practices/kazakhstan/>
31. Wikimedia, Mapa Kazachstanu z podziałem na obwody (według stanu z 2022 roku), https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_Kazachstanu//media/Plik:Kazakhstan_administrative_divisions_-_pl_-_colored.svg